

Ørrin – Norsk Ornitologisk Forening Valdres lokallag
v/Trond Øigarden
Prestgardsvegen 9
2910 Aurdal

Tlf. 950 77 558
trondoi@online.no

21. AUGUST 2015

NVE– Konesjons- og tilsynsavdelingen

Postboks 5091 Majorstua,
0301 Oslo

Høring – fem kraftverk i Vang og Nord-Aurdal kommuner (Valdrespakka)

Norsk Ornitologisk Forening Valdres lokallag har gjort seg kjent med utsendte høringsdokumenter og ønsker å gi høringsinnspill til utbyggingsplanene i Valdrespakka. Vi velger å konsentrere vårt innspill til fugl og spesielt til fossekallen.

Gipa kraftverk:

Gammelt fossekallreir funnet ved bru vest for Rudistølen/Kjøsastølen (18.8.2015), pluss mulig reir under samme bru. Det er potensielle reirplasser for fossekall ved flere av fossene lenger opp i elva (ikke befart). Andre fuglearter som bruker området: Vintererle, stor sannsynlighet for hekking.

Oppsummert: Bygging av Gipa kraftverk vil ha virkninger for en til to hekkelokaliteter for fossekall.

Rysna kraftverk:

Ved befaring 18.8.2015 i øvre og nedre del av det foreslått regulerte området ble det funnet et fossekallreir ved foss like nedenfor inntaket og et fossekallreir ved første foss oppstrøms kraftstasjonen. Om det er reirplasser mellom disse to vites ikke. Elva er roligere og egnet for matsøk for fossekall både ovenfor det øvre og nedenfor det nedre reiret. Vintererle ble observert både øverst og nederst i det foreslått regulerte området av elva, stor sannsynlighet for hekking.

Oppsummert: Bygging av Rysna kraftverk vil ha virkninger for minst to hekkelokaliteter for fossekall.

Føssaberger kraftverk:

Hekkeområde for fossekall under bru som krysser Storeåni med fylkesvei 302 like ovenfor inntaket til det planlagte kraftverket, i elvekant ca. 150m nedstrøms planlagt terskel (pers. med. Nils Rogn) og under bru som krysser bekk med E16 ved Tumleøygarden. Den 18.8. 2015 ble det observert et gammelt reir på stor stein utfor Bleikfetadn. I tillegg er det et potensielt reiområde i det strieste partiet ved Føssaberger. Næringssøksområde for fossekall omfatter nesten hele den foreslått regulerte strekningen, med unntak av det strieste partiet ved Føssaberger. Elvepartiet er et godt

eksempel på et typisk næringsøksområde for fossekall; varierende og ikke for sterk strøm, gunstig dybde og brede partier med mye stein for fossekallen å sitte på. Andre fuglearter som bruker området: Sangsvane (trekk/overvintring). Stokkand, kvinand, laksand, strandsnipe og vintererle, stor sannsynlighet for hekking langs eller i nær tilknytning til elva.

Oppsummert: En regulering vil påvirke 3-5 hekkeplasser (dvs. 1-3 årlige hekkinger). Reirplassene er plassert slik at redusert vannføring vil ha begrenset skadevirkning på selve reirlokaltetene. Størst negativ virkning vil være redusert vannareal og endrede dybdeforhold som følge av mindre vannføring. Dette kan påvirke næringsstilgangen og gjøre hekklokalitetene mindre attraktive for fossekallene.

Ala kraftverk:

Hekkeområde for fossekall er lokalisert i området ved brua til Hugastølen (ca 150 ovenfor inntaket), og antakelig til området nederst i det bratte partiet (omtrent på høyde med overgangen tunnel – rørgate). I det øverste området ble det funnet reir 19.8.2012/18.8.2015 og i det nederste området ble det sett spor tegn (skitt) 17.8.2015. Utfra observasjoner og elvas topografi er det sannsynlig at området som er foreslått regulert inneholder minst en reirlokaltet for fossekall. Næringsøksområdene for fossekall i Ala ligger hovedsakelig i flatere partier utenfor regulert område. Andre fuglearter som bruker området: Vintererle, stor sannsynlighet for hekking.

Oppsummert: Bygging av Ala kraftverk vil ha virkninger for minst en hekklokalitet for fossekall.

Sundheimelvi kraftverk:

Reirlokaltet for fossekall ovenfor bru som krysser Sundheimselvi med fylkesvei 267. Fossekall med mat i nebbet fløy oppover elva og forbi brua 23.5.2012. Sjøkk ved tre bruer (Brujordet, Buajordet og Vaset renseanlegg) 19.8.2015 ga mulig gammelt reir ved Brujordet, en fossekall ved Buajordet og to fossekaller og et gammelt reir ved renseanlegget. Elvepartiet fra inntak alternativ 1 og ned til starten av «Sundheimselvi nedre kløft» ved Brujord ser ut til å være et godt område for fossekall. Her er det rikelig med reirplasser og elva er variert, dvs. veksling mellom bratte gode reirområder (fosser) og flatere partier med varierende dybde og strømhastighet, ideelt for næringsøk. Andre fuglearter som bruker området: Vintererle og strandsnipe, stor sannsynlighet for hekking. Muligens hekker noen andearter i tilknytning til elva.

Oppsummert: Antall hekklokaliteter for fossekall på hele strekningen fra inntak alternativ 1 og ned til kraftstasjon beregnes til 3-4. Størst negativ konsekvens vil alternativ 1 gi, fordi dette forringer både reirlokalteter og næringsområder.

Diskusjon:

Det er bra at NVE sender fem kraftverksutbygginger ut på samla høring. Viktig at den totale belastningen på naturmiljøene i en region vurderes under ett. Alle fem elvene er gode fossekallelver.

De tre elveområdene Ala, Rysna og Føssaberge bør ses i sammenheng. Her er det et elvesystem med to mindre elver som munner ut i en større, dermed kan fossekallene gjøre seg nytte av den store elva til næringsøk i tillegg til områder i nærheten av reirene i Ala og Rysna. Både i den store og i de to mindre elvene er det flere hekklokaliteter. Den foreslått regulerte strekningen i Storeåne fungerer antagelig også som et bra område for fossekallene mens de venter på at hekklokalitetene skal bli snø- og isfrie på våren.

Sundheimselvi og spesielt alternativ 1 inneholder både gode hekkelokaliteter og gode områder for matsøk. Dette gjør den foreslåtte utbyggingen problematisk. Elvestrekningen nedenfor det planlagte kraftverket er en god vinterlokalitet, her oppholder det seg ofte flere fossekaller og trolig vil noen av disse trekke oppover elva mot Vaset for å hekke når våren kommer.

Vassdragene det er søkt om tillatelse til bygge kraftverk i ligger alle i vannområde Valdres. Kraftverksinngrep er en av de største negative faktorene med hensyn på å oppnå minst god økologisk tilstand i vannområdet. Utbygging av disse fem kraftverkene vil bidra negativt i forhold til måloppnåelse i vannområdet (EUs vanddirektiv). Valdres er preget av mange vannkraftinngrep og har relativt få gjenværende urørte elvestrekninger.

Ved en småkraftutbygging kan det gjøres flere avbøtende tiltak for å sikre fortsatt fossekallhekking i elva: 1) Tilstrekkelig minstevannføring, 2) begrensning av utbygd strekning, 3) opphenging av kasser, 4) kanalisering av restvannføring. Dette gjelder ved utbygging av småkraftverk, der det kun er fossen som berøres av utbyggingen, mens næringssøksområder oppstrøms og nedstrøms den utbygde fossen forblir mer eller mindre urørt. I disse tilfellene kan avbøtende tiltak i form av opphenging av kasser sikre at elva fortsatt forblir en hekkelokalitet for fossekall. Ved de planlagte utbyggingene i Føssaberge og Sundheimselvi (spesielt alternativ 1) vil også gode næringssøkeområder bli berørt av utbyggingene, og da er ikke avbøtende tiltak med kasser tilstrekkelig til å bevare elva som et godt sted for fossekallene. Det er derfor kun tilstrekkelig vannføring som vil sikre at elvene forblir gode hekkeområder for fossekallene.

NOF Valdres lokallag frykter at den reduserte vannføringa i elvene etter en kraftverksutbygging vil forringe eller ødelegge gode hekkeplasser for fossekallen og at areal for næringssøk vil synke drastisk. Ved en utbygging vil det fortsatt være en flomtopp på våren, men den raske reduksjonen i vannføring etter flomtoppen vil være særlig ugunstig for fossekallen. Om fossekallen har etablert seg på våren, vil den rett etter vårflommen oppleve en situasjon i elva, som for en uberørt elv først ville ha inntruffet etter endt hekking.

Vintererle, strandsnipe og enkelte andearter bruker elvene. Hvordan en redusert vannføring vil påvirke vintererlene og strandsnipene er usikkert. For andeartene forventes det en negativ virkning av regulering av Føssaberge.

Konklusjon:

NOF Valdres vil på denne bakgrunn sterkt fraråde utbygging av Gipa, Rysna, Ala, Føssaberge og Sundheimselvi. Vi må bevare noen av våre elver upåvirket av kraftverksutbygging, som gode og verdifulle hekkeelver for fossekall og med positive ringvirkninger for andre fuglearter. Alle fem elvene er gode fossekallelver, og det må være riktig å vurdere konsekvensgraden til middels-stor negativ.

Ved en eventuell utbygging av Sundheimselvi vil alternativ 2 ha mye mindre negative skadevirkninger enn alternativ 1. Ved eventuell utbygging sør for Norsvinfjorden i Vang vil sparing av Føssaberge gi minst negative virkninger for fuglelivet.

NVE bør innføre opphenging av kasser til fossekallen som standard avbøtende tiltak ved kraftverksutbygginger. Kasser kan også være positivt for vintererlene.

Fossekallen er ikke rødlistet, men det er viktig at Norge forvalter sine vannressurser på en slik måte at den også i framtida unngår å rødlistes.

Litteratur:

- Steel, C., Bengtson, R., Jerstad, K., Narmo, A.K. & Øigarden, T. 2007. Små kraftverk og fossefall. *NOF-rapport* nr. 3 2007.
- Walseng, B. & Jerstad, K. 2011. Fossefall og småkraftverk. *Norges vassdrags- og energidirektorat Rapport* nr. 3 – 2011.
- Øigarden, T. 2014. *Fossekallen – Norges nasjonalfugl*. Novus forlag.

Med vennlig hilsen

Trond Øigarden, leder

Kopi av uttalelsen er sendt til:

Forum for natur og friluftsliv Oppland

Norsk Ornitologisk Forening

Norsk Ornitologisk Forening avdeling Oppland

Naturvernforbundet i Valdres